

**„Nowa perspektywa
programowo - finansowa UE
2014 – 2020 - najważniejsze
zmiany”**

[Wpisz podtytuł dokumentu]

Opracowano w Centrum Doradztwa Rolniczego
w Brwinowie Oddział w Krakowie
Kraków; 2013

Spis treści

Wstęp

1. Programowanie strategiczne – zmiany w stosunku do obecnego okresu programowania;	5
1.1 Rola dokumentów strategicznych UE w procesie planowania nowej perspektywy finansowej.....	8
2. Zasady programowania wsparcia UE na lata 2014 – 2020 w Polsce.....	14
2.1 Umowa partnerstwa.....	15
2.2 Główne cele programów operacyjnych na lata 2014 – 2020 w Polsce.....	17
2.3 Harmonogram prac nad nową perspektywą finansowo- programową.....	33
3. Podsumowanie.....	34
Bibliografia.....	36
Spis tabel.....	36
Spis rysunków.....	36
Strony internetowe.....	36
Akty prawne.....	37

Wstęp

Trwają prace nad nową perspektywą programowo – finansową UE na lata 2014 – 2020 zarówno na poziomie Unii Europejskiej jak i na poziomie krajowym. Na podstawie dostępnych dokumentów można stwierdzić, że kierunki wsparcia w nowej perspektywie finansowej w znacznej części będą kontynuacją obecnego okresu programowania (2007 – 2013). Zmiany dotyczą przygotowywania dokumentów programowych i ich wdrażania oraz współfinansowania z budżetu UE najważniejszych polityk w tym Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), Wspólnej Polityki Rybołówstwa (WPRyb) i Polityki Spójności (PS).

Główne kierunki

- ***realizacja celów wynikających ze strategii Europa 2020***
- ***koncentracja tematyczna i koncentracja wsparcia;***
- ***osiągnięcie konkretnych rezultatów, mierzonych konkretnymi wskaźnikami;***
- ***wsparcie terytorialne.***

tych zmian to:

Na poziomie wdrażania zasadniczą zmianą w stosunku do obecnego okresu programowania **jest wprowadzenie tzw. Wspólnych Ram Strategicznych** dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR), Funduszu Spójności **finansujących Politykę Spójności, Wspólną Politykę Rolną i Wspólną Politykę Rybacką.**

Zakłada się wspólne: planowanie, programowanie, monitorowanie, ewaluację oraz realizację celów tematycznych ukierunkowanych na rezultaty.

Kwestie te reguluje, na obecnym etapie prac projekt rozporządzenia Komisji Europejskiej w skrócie nazywanym rozporządzeniem

Wspólnych

Ram

**Strategicznych
(WRS)¹.**

***Najogólniej najważniejsza zmiana
w nowym okresie programowania
polegać będzie na finansowaniu 11
celów tematycznych ustalonych na
podstawie Strategii Europa 2020,
przez EFRROW, EFMR, EFS, EFRR, FS
(fundusze WRS).***

1. Programowanie strategiczne – zmiany w stosunku do obecnego okresu programowania

Nowym elementem perspektywy finansowej 2014 – 2020 jest ściśle powiązanie funduszy WRS z celami strategii Europa 2020. Podczas programowania obowiązywać będą zasady (rys.1), powodujące większą harmonizację polityk UE.

Podkreślić należy, że w nowym okresie programowania wprowadza się:

tw. warunkowość ex ante (czyli konieczność spełnienia unijnych warunków wstępnych zanim zostanie rozpoczęte wdrażanie funduszy), makrowarunkowość (zaostrenie przepisów związanych z zarządzaniem finansowym) oraz rezerwę wykonania (warunkowość ex post). Rezerwa na wykonanie rozdzielona zostanie

¹ Jego pełna nazwa brzmi Wniosek ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1083/2006. (SEC(2011)1141 final)

w 2019 roku na podstawie postępu w realizacji celów programu. Priorytety, które nie osiągną celu nie będą kwalifikować się do uzyskania dodatkowych środków w ramach rezerwy.

W nowym okresie programowania dużą wagę przywiązywać się będzie do rozwoju terytorialnego. Dotyczy to głównie lepszego wykorzystania ukrytych zasobów (w tym także zasobów ludzkich). Zakłada się wielopoziomowe zarządzanie, współpracę partnerów, ich sieciowanie oraz decentralizację środków. Ponadto duży nacisk zostanie położony na wartość dodaną inwestycji współfinansowanych z budżetu UE. Wprowadza się tzw. umowę partnerstwa (negocjowaną Rząd – KE) oraz kontrakt terytorialny zawierany pomiędzy rządem i samorządem. Kolejnym nowym elementem programowania będzie możliwość łączenia kilku celów tematycznych i funduszy na poziomie osi priorytetowych do wysokości 20% wkładu unijnego do programu tzw. wielofunduszowość. Nowym rozwiązaniem będzie także wprowadzenie wymogu przeznaczania określonych środków finansowych na poszczególne obszary tematyczne. tzw. ring fencing, który jest powiązany z podstawowymi wskaźnikami strategii Europa 2020 (tabela nr1).

Pałupy finansowe (ring fencing) przedstawione w projektach rozporządzeń oznaczają m. inni:

W latach 2014 – 2020 wprowadza się;

- warunkowość ex ante;
- makrowarunków
- warunkowość ex post (rezerwę wykonania)
- wielopoziomowe zarządzanie
- współpracę partnerów, ich sieciowanie
- decentralizację środków;
- umowę partnerską;
- kontrakt terytorialny
- ring fencing – limit środków na poszczególne obszary tematyczne np. na gospodarkę niskoemisyjną

- zwiększenie wsparcia na badania i rozwój (cel1), przedsiębiorczość (cel 3) i gospodarkę niskoemisyjną (cel 4) – 50% środków EFRR,
- zwiększenie wsparcia na działania związane z włączeniem społecznym i ograniczeniem ubóstwa (cel 9) – 20% środków EFS. Jest to około 32% środków polityki spójności. To bardzo wysoki wskaźnik. Oczekiwany jest kompromis w tej sprawie.

Tabela 1. Zestawienie ring fencingów i wskaźników Europa 2020²

obszar	rodzaj wskaźnika (Europa 2020)	wartość		Cel tematyczny	ring fencing
		dla UE	dla Polski		
rozwój inteligentny	Wydatki na działalność B+R	3% PKB	1,7% PKB	Cel.1	50-80% Środków EFRR z czego 6-20% na gospodarkę niskoemisyjną
				Cel.3	
Rozwój zrównoważony	Wzrost efektywności energetycznej	20%	96 Mtoe	Cel 4.	
	Udział energii ze źródeł odnawialnych	20%	15%		
	Redukcja emisji CO2	20%			
Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu	Stopa zatrudnienia (wiek 20 – 64)	75%	71%	Cel 8.	25-50% środków PS na EFS z czego 20% środków na ubóstwo
	Udział osób z wyższym wykształceniem (wiek 30-34)	40%	45%	Cel 10.	
	Odsetek osób wcześniej kończących naukę	10%	4,5%		

² Programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020 – uwarunkowania strategiczne (Departament Koordynacji polityki Strukturalnej str. 8)

				Cel 11.	
	Zmniejszenie osób zagrożonych ubóstwem	o 20 mln	O 1,5 mln	Cel 9.	
Interwencja terytorialna (miasta)					5% środków EFRR

Dla krajów członkowskich wprowadzenie pułapów finansowych oznacza ograniczenia w podejmowaniu decyzji o wyborze obszarów wsparcia

Na poziomie Unii Europejskiej podstawą planowania nowej perspektywy finansowej jest **Strategia UE Europa 2020**. Priorytetami **Strategii UE Europa 2020** są: **rozwój inteligentny** (ang. *smart growth*), czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach, **rozwój zrównoważony** (ang. *sustainable growth*), czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, konkurencyjnej i efektywnie korzystającej z zasobów oraz **rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu** (ang. *inclusive growth*), czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Podstawowymi instrumentami realizacji strategii „Europa 2020” są przygotowane przez KE inicjatywy przewodnie (ang. *flagship initiatives*) oraz opracowane przez państwa członkowskie UE **Krajowe Programy Reform** uwzględniające **Zalecenia Rady Europejskiej** (Country-specific recommendations).

Priorytet: **rozwój inteligentny** osiągnąć będzie poprzez realizację takich inicjatyw przewodnich (programów) jak:

- Europejska agenda cyfrowa
- Unia innowacji
- Mobilna młodzież

Realizacji priorytetu: **rozwój zrównoważony** służyć mają dwie inicjatywy

przewodnie:

Priorytety Strategii Europa 2020:

**1. Rozwój
inteligentny**

**2. rozwój
zrównoważony**

**3. rozwój
sprzyjający
włączeniu
społecznemu**

- Europa efektywnie korzystająca z zasobów,
- Polityka przemysłowa w erze globalizacji, natomiast

priorytet: **rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu** polegać będzie na wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia czemu służyć będzie:

- Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia oraz
- Europejski program walki z ubóstwem.

Zapowiadany jest ścisły monitoring realizacji przyjętych priorytetów.

Monitorowanie postępów będzie umożliwiać pięć nadrzędnych celów określonych na poziomie UE. Planuje się w skali UE;

- osiągnięcie zatrudnienia na poziomie 75%;
- poprawę warunków prowadzenia działalności badawczo–rozwojowej, w tym przeznaczanie 3% PKB UE na inwestycje w badania i rozwój;
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z 1990 r.; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%;
- podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40%

Cele nadrzędne Strategii Europa 2020:

- + Osiągnięcie zatrudnienia na poziomie 75%***
- + 3% PKB Unii na inwestycje na badania i rozwój***
- + Cel 3 x 20;***
- + Podniesienie poziomu wykształcenia***
- + Wspieranie włączenia społecznego.***

odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe;

5. wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza poprzez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego 20 milionów obywateli.

Ponadto wydane przez Radę Europejską dla krajów członkowskich **indywidualne zalecenia** oraz określone **wskaźniki**, powinny być uwzględnione w Umowie Partnerstwa i przygotowywanych programach operacyjnych. W przypadku braku realizacji zaleceń i wskaźników, KE może żądać od państwa członkowskiego zmiany Umowy Partnerstwa lub programów pod groźbą zawieszenia płatności i zobowiązań (warunkowość makroekonomiczna). Zgodnie z projektem rozporządzenia WRS Komisji Europejskiej proponowane są trzy rodzaje wskaźników:

- wskaźniki finansowe odnoszące się do przydzielonych wydatków;
- wskaźniki produktu odnoszące się do wspieranych operacji;
- wskaźniki rezultatu odnoszące się do priorytetu.

Państwa członkowskie UE przyjmując Strategię Europa 2020 zobowiązały się do ich realizacji, wykorzystując do tego zarówno polityki unijne jak i krajowe.

Zgodnie z propozycjami KE Polska powinna zwiększyć nakłady na badania naukowe i rozwój z 0,74%PKB (2010 r) do 1,7 w 2020 r., zmniejszyć udział sektora publicznego w wydatkach na B+R z 60,4% (2010 r) do 53% w 2020 r. W zakresie wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach zwiększyć udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto z 9,5% (2010) do 15% w 2020 r., zwiększyć wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20 - 64 lata K/M 15-24; 55-64 K/M z 64,6% do 71%, zmniejszyć wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z 27,8 do 23%, zmniejszyć wskaźnik młodzieży niekontynuującej nauki z 5,4 do 4,5%, podnieść wskaźnik osób z wyższym wykształceniem w wieku 30 – 34 lata z 35,3 do 45%, a także zmniejszyć energochłonność gospodarki i emisję gazów cieplarnianych. (tabela 2)

Tak więc w nowej perspektywie finansowej w latach 2014 – 2020 **środki UE muszą być przeznaczone na te cele związane z rozwojem kraju, które wpisują się w cele Strategii Europa 2020 i zagwarantują osiągnięcie określonych dla Polski wskaźników.**

Tabela 2. **Propozycje wskaźników dla celów tematycznych dla Polski.**

(wskaźniki zaznaczone kolorem są wskaźnikami strategii Europa 2020 dla Polski)*

Cel tematyczny	Nazwa wskaźnika	Wartość W 2010 r	Wartość docelowa 2020 (szacunki)
1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	Nakłady na B+R w %PKB	0,74	1,7
	Udział sektora publicznego w wydatkach na B+R (%)	60,4	53
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych	Udział gospodarstw domowych posiadających dostęp do szerokopasmowego internetu w %	56,8	78
	Poziom kompetencji cyfrowych związanych z wykorzystaniem internetu w % Eurostat	9,3	40
3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	Liczba aktywnych przedsiębiorstw MŚP na 10 tys. mieszkańców		
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (w%)	9,5	15
	Energochłonność gospodarki (kgoe/1000euro)	363,7	Zmniejszenie zużycia energii do poziomu ok. 96 Mtoe w 2020
	Zmiana emisji gazów cieplarnianych w stosunku do 1990 r. w %	87,9	Redukcja emisji CO2
5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu			

6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	Wskaźnik czystości wód w % (GIOŚ)	I klasa- 1,1%, 2008, II klasa 11,6%, III klasa 29,2%	I klasa – 5%, II klasa – 20%, Poniżej III klasa – 15%
	Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 (w %) MŚ	85	35
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych struktur sieciowych	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej	0,3795	
	Ludność objęta zasięgiem izochrony drogowej 60 min względem miast wojewódzkich .w %	57,9	75
	Udział masy ładunków transportu intermodalnego w ogólnej masie ładunków przewożonej transportem kolejowym w 5	2,03	5
8 Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20 - 64 lata K/M 15-24; 55-64 K/M	64,6	71
	Wskaźnik zatrudnienia kobiet z najmłodszym dzieckiem w wieku do 5 lat (%)	57,6	60
	NEET – odsetek osób w wieku 25 – 29 lat nie zatrudnionych oraz nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu	21,7	18
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	Dochody brutto w sektorze gospodarstw domowych ogółem (2010) = 100%	100	140
	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	27,8	23
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	Młodzież niekontynuująca nauki (w%)	5,4	4,5
	Osoby z wyższym wykształceniem (30-34 lata w %)	35,3	45
	Kształcenie ustawiczne dorosłych (25 – 64 lata) w (%)	5,3	10
11. Wzmocnienie skuteczności administracji	Wskaźnik efektywności rządzenia (Bank Światowy)	0,64	1

publicznej			
------------	--	--	--

*źródło; Programowanie perspektywy finansowej na lata 2014 – 2020; MRR

Cele tematyczne

Komisja Europejska opublikowała pakiet rozporządzeń UE na lata 2014 – 2020, który reguluje stronę prawną procesu wdrażania.

Znajdujące się w pakiecie rozporządzeń, rozporządzenie Wspólnych Ram Strategicznych, zobowiązuje fundusze WRS **do finansowania** w ramach trzech najważniejszych polityk UE: Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybackiej **11 celów tematycznych** strategii Europa 2020 i osiągnięcia przyjętych na nowy okres programowania wskaźników. Zadaniem funduszy WRS jest określenie i realizacja w ramach 11 celów tematycznych specyficznych dla nich priorytetów. Finansowane mogą być jedynie te priorytety, które realizują cele strategii.

Cele tematyczne

- 1. Badania naukowe, rozwój technologiczny i innowacje**
- 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych**
- 3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury**
- 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach**
- 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem**
- 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów**
- 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastrukturalnych sieciowych**
- 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników**
- 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem**
- 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie**
- 11. Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji**

Na poziomie krajowym dokumentem powiązanim z interwencją funduszy strukturalnych są **Krajowe Programy Reform na rzecz realizacji ”Strategii Europa 2020”** (KPR). Krajowe Programy Reform mają dwa cele: powiązanie celów unijnych z priorytetami krajowymi oraz budowa podstaw dla trwałego wzrostu gospodarczego. W oparciu m.in. o ww. dokumenty oraz sformułowane na ich podstawie zalecenia i opinie Rady UE państwa członkowskie zostały zobowiązane do przygotowania tzw. **umowy partnerstwa** między państwem członkowskim a KE.

Umowa partnerstwa jest głównym dokumentem na poziomie krajowym, który określa zakres i sposób wsparcia funduszy europejskich w latach 2014 – 2020.

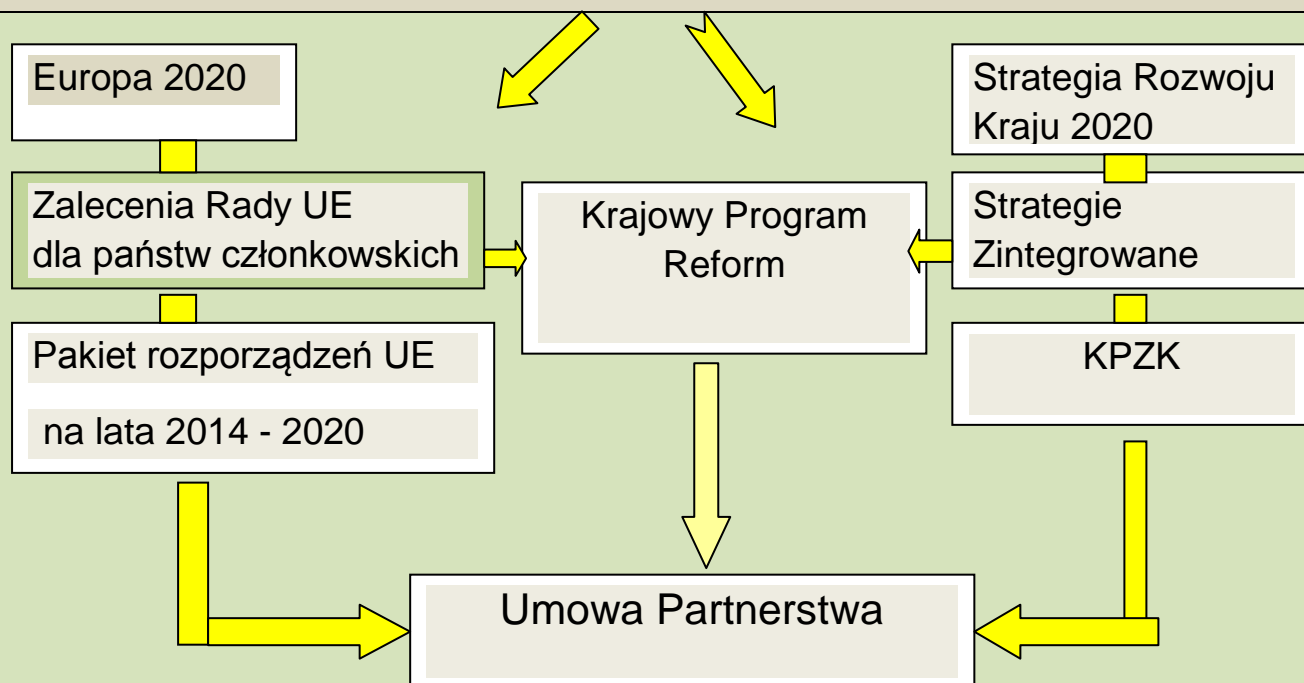
Odnosi się do takich kwestii jak:

- zakres wsparcia środkami europejskimi wybranych obszarów tematycznych
- liczba i zakres programów operacyjnych
- sposób podziału środków pomiędzy programy krajowe i regionalne
- zarys systemu wdrażania
- sposób uzupełniania się wsparcia finansowego z polityki spójności, wspólnej polityki rolnej oraz wspólnej polityki rybackiej.

Rys.2 Umowa partnerska w systemie europejskich i krajowych dokumentów strategicznych³

³ Założenia Umowy Partnerstwa MRR

Umowa Partnerska w system europejskich i krajowych dokumentów strategicznych

2. Zasady programowania wsparcia UE na lata 2014 – 2020 w Polsce

W Polsce, podstawowym dokumentem programowym na lata 2014 – 2020 jest Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020:, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 roku, w której jako główne cele rozwojowe kraju realizowane przy wsparciu funduszy WRS w latach 2014 – 2020 wskazano: **zwiększenie konkurencyjności gospodarki, poprawę spójności społecznej i gospodarczej oraz podnoszenie sprawności i efektywności państwa**. Poza „Strategią rozwoju kraju” system dokumentów strategicznych dla przyszłego okresu programowania w naszym kraju obejmuje 9 zintegrowanych strategii:

1. „Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki”
2. „Strategia rozwoju kapitału ludzkiego”

3. „**Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa**”

4. „Strategia rozwoju transportu”
5. „Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko”
6. „Sprawne państwo”
7. „Strategia rozwoju kapitału społecznego”
8. „Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie”
9. „Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP”

Zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej, Polska realizuje **Krajowy Program Reform** (KPR) na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”.

KPR jest swoistym łącznikiem pomiędzy priorytetami, celami, zaleceniami UE, a wyzwaniami krajowymi, które wynikają z polskich dokumentów strategicznych, zawiera konkretne zadania, które są realizowane w ramach poszczególnych priorytetów. KPR jest systematycznie (corocznie) aktualizowany. Dokumentem powiązaniem z Krajowym Programem Reform na rzecz realizacji Strategii „Europa 2020” będzie **Umowa Partnerstwa**.

Cele i priorytety określone w polskich dokumentach strategicznych wpisują się w cele i priorytety Strategii Europa 2020 oraz inicjatywy przewodnie UE.

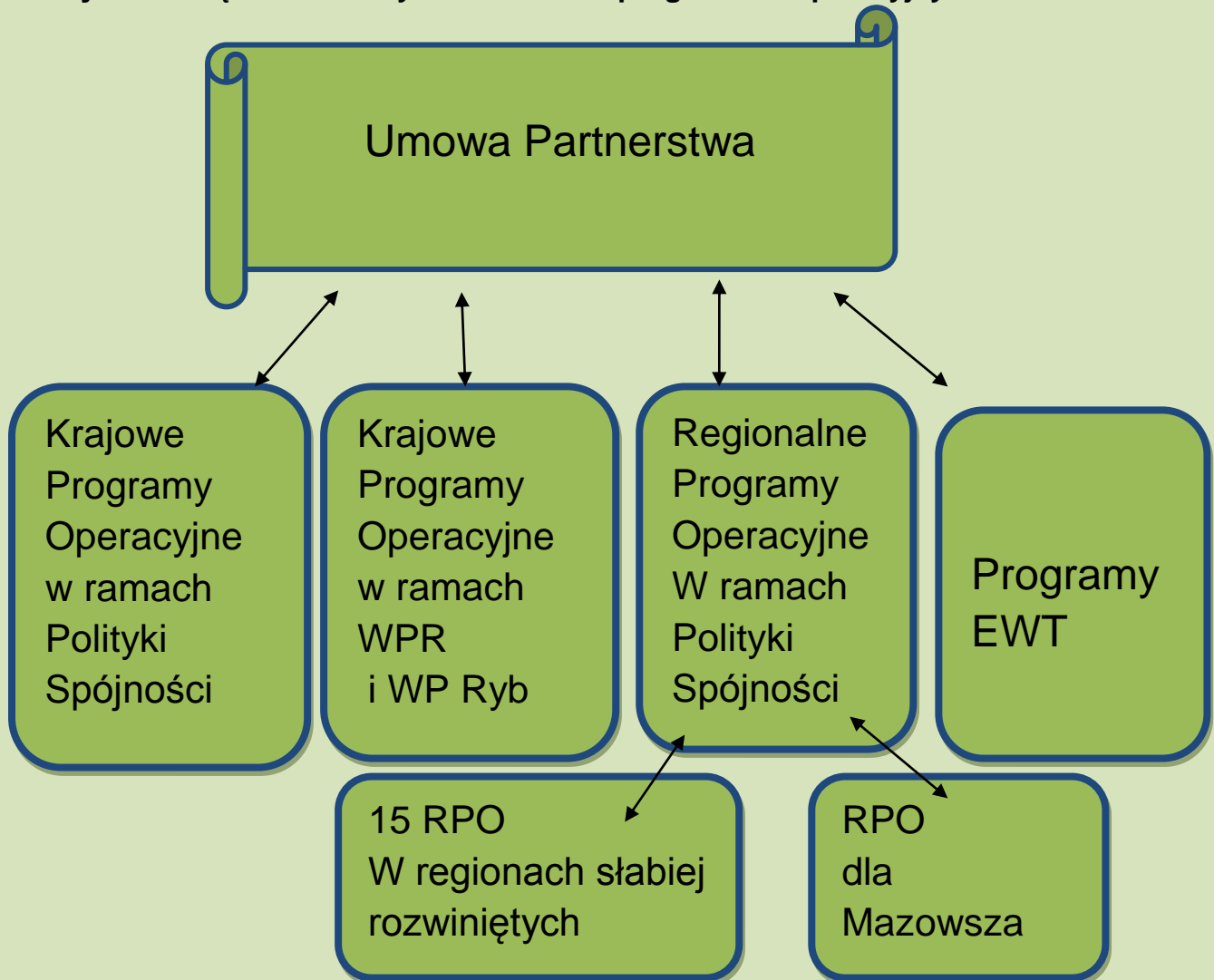
2.1 Umowa Partnerstwa

W Polsce prace nad przygotowaniem „Umowy Partnerstwa” są w toku. Można wyróżnić co najmniej dwa etapy prac nad Umową Partnerstwa⁴.

Etap pierwszy to przygotowanie i przyjęcie przez Radę Ministrów „Założeń Umowy Partnerstwa”, co miało miejsce w dniu **15 stycznia 2013 roku**. „Założenia Umowy Partnerstwa” są ważnym dokumentem, ponieważ na ich podstawie trwać będą dalsze prace nad „Umową Partnerstwa”, a także posłużą do przygotowania programów operacyjnych. Etap drugi to przyjęcie przez Radę Ministrów „Umowy Partnerstwa” jako dokumentu, który będzie podstawą negocjacji z KE zakresu interwencji funduszy europejskich (funduszy WRS).

⁴ Programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020 – Założenia Umowy Partnerstwa (załączniki) MRR

Rys.3 Powiązanie Umowy Partnerstwa z programami operacyjnymi

W „Umowie Partnerstwa” będą zapisane zadania przyczyniające się do osiągnięcia celów rozwojowych prezentowanych w polskich dokumentach strategicznych, które mieszczą się w ramach wyżej wymienionych 11 celów tematycznych. Inne nie uzyskają wsparcia.

Ważnym elementem „Umowy Partnerstwa” będą programy operacyjne.

2.2 Główne cele programów operacyjnych na lata 2014 – 2020 w Polsce

W latach 2014 – 2020 w Polsce na poziomie krajowym realizowanych będzie 8 programów operacyjnych finansowanych z funduszy WRS oraz programy EWT (Europejskiej Współpracy Terytorialnej). Na poziomie regionalnym zaś, podobnie jak obecnie realizowanych będzie 16 regionalnych programów operacyjnych.

Będą to:

1. Program operacyjny dotyczący innowacyjności, badań naukowych i ich powiązań ze sferą przedsiębiorstw
2. Program operacyjny dotyczący gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego
3. Program operacyjny dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego oraz dobrego rządzenia
4. Program operacyjny dotyczący rozwoju cyfrowego
- 5. Program operacyjny rozwoju obszarów wiejskich**
6. Program operacyjny dotyczący rozwoju obszarów morskich i rybackich
7. Program pomocy technicznej
8. Program operacyjny dotyczący Polski Wschodniej
9. Programy dotyczące współpracy terytorialnej (EWT)
10. Regionalne Programy Operacyjne

Wstępna charakterystyka proponowanych programów operacyjnych⁵

2.2.1 Program operacyjny rozwoju obszarów wiejskich

Celem programu będzie poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Program rozwoju obszarów wiejskich w latach 2014 – 2020 w dużej mierze będzie kontynuacją dotychczasowego wsparcia.

⁵ Założenia Umowy Partnerstwa MRR

Realizowanych będzie sześć priorytetów⁶. Obejmują one:

- 1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich,**
- 2. Poprawę konkurencyjności gospodarki rolnej, zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych,**
- 3. Poprawę organizacji łańcucha żywnościowego,**
- 4. Odnowa wspieranie i ochrona ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa,**
- 5. Efektywne gospodarowanie zasobami, przejście na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatyczne, zarządzanie ryzykiem,**
- 6. Zwiększanie włączania społecznego ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.**

⁶ Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów wiejskich (EFRROW) 20011/0282 (COD)

Założenia nowego programu rozwoju obszarów wiejskich⁷

W celu realizacji priorytetu 1. „*Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich*” zakłada się wdrażanie instrumentów związanych z transferem wiedzy i innowacji poprzez **szkolenia, doradztwo oraz nowy instrument współpracy, który służyć ma ułatwianiu zastosowania nowych rozwiązań w zakresie np. metod produkcji, organizacji, marketingu poprzez realizację projektów wspólnie przez podmioty naukowe, służby doradcze, podmioty gospodarcze i indywidualnych rolników.**

Priorytet 2. *Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych*” będzie kontynuacją działań zmierzających do poprawy konkurencyjności rolnictwa poprzez **modernizację gospodarstw rolnych, ułatwianie wymiany pokoleniowej, wsparcie dla młodych rolników rozpoczynających po raz pierwszy samodzielne prowadzenie działalności rolniczej.** Ponadto możliwe będzie wdrażanie instrumentu w postaci premii dla małych gospodarstw, której celem będzie podjęcie interwencji o charakterze rolniczym.

W ramach realizacji priorytetu 3. „*Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego oraz promowanie zarządzania ryzykiem*” zakłada się wdrażanie instrumentów związanych ze wzmocnieniem organizacji łańcucha żywnościowego poprzez **inwestycje dotyczące przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych, dalszy rozwój grup producentów rolnych i systemów jakości artykułów rolnych.** Ponadto w celu ułatwienia sprzedaży bezpośredniej artykułów rolnych planuje się koncentrację wsparcia na rzecz **budowy i modernizacji targowisk.**

Priorytet 4. „*Odtwarzanie, ochrona i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa*”. Tu planowana jest kontynuacja działań o charakterze zapobiegawczym w zakresie ochrony gospodarstw rolnych przed klęskami żywiołowymi i katastrofami naturalnymi, jak również przywracanie potencjału produkcji rolnej w przypadku wystąpienia zjawisk o charakterze siły wyższej.

⁷ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020; MRiRW; 16 kwietnia 2013 r

W celu ochrony środowiska naturalnego (w tym wody, gleb, krajobrazu) i zachowania bioróżnorodności.

W ramach priorytetu 5. *„Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenie na gospodarkę niskoemisyjną odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym”* przewiduje się **wspieranie działań rolnośrodowiskowych, z zakresu rolnictwa ekologicznego i płatności dla obszarów Natura 2000 oraz zalesień. Ponadto kontynuowane będą płatności na rzecz obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania.**

W ramach priorytetu 6 *„Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju na obszarach wiejskich”* **planuje się kontynuację działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości oraz różnicowaniem działalności w kierunku nierolniczym i tworzeniem miejsc pracy. Pomoc w tym zakresie będzie miała charakter bądź premii związanej z rozpoczynaniem działalności nierolniczej, bądź też wsparcia o charakterze inwestycyjnym, udzielanego nowym i już istniejącym podmiotom gospodarczym. W ramach tego priorytetu planuje się kontynuację działań dotyczących odnowy wsi obejmujących rozwój małej infrastruktury turystycznej, rewitalizacji wsi oraz projekty z zakresu dziedzictwa kulturowego i małej infrastruktury. Kontynuowane będzie wdrażanie podejścia Leader.**

Zgodnie z projektem rozporządzenia EFRROW na realizację podejścia Leader, każdy kraj członkowski musi przeznaczyć co najmniej 5% środków łącznego budżetu przyszłego programu. Nowym rozwiązaniem zaproponowanym przez KE jest możliwość finansowania lokalnych strategii rozwoju także z innych niż EFRROW funduszy UE.

W nowej perspektywie programowo – finansowej cele i priorytety określone dla nowego PROW muszą przyczyniać się do realizacji 11 celów tematycznych.

Sposób w jaki priorytety rozwoju obszarów wiejskich przyczyniają się do realizacji celów tematycznych strategii Europa 2020 przedstawia tabela 3.

Tabela 3 Cele tematyczne Strategii Europa 2020 a priorytety rozwoju obszarów wiejskich

Cele tematyczne	Priorytety rozwoju obszarów wiejskich
<p>Cel tematyczny 1</p> <p>Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji</p>	<p>1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich, ze szczególnym naciskiem na następujące obszary:</p> <p>a) zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich</p> <p>b) wzmacnianie powiązań między rolnictwem i leśnictwem a badaniami i innowacją.</p>
<p>Cel tematyczny 2</p> <p>Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych</p>	<p>6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich, ze szczególnym naciskiem na następujący obszar:</p> <p>c) zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.</p>
<p>Cel tematyczny 3</p> <p>Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego</p>	<p>2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych, ze szczególnym naciskiem na następujące obszary:</p> <p>a/ ułatwianie restrukturyzacji gospodarstw rolnych stojących przed poważnymi problemami strukturalnymi, a szczególnie gospodarstw rolnych o niskim poziomie uczestnictwa w rynku, gospodarstw prowadzących działalność o charakterze rynkowym w określonych sektorach i gospodarstw wymagających zróżnicowania produkcji rolnej</p> <p>b/ ułatwianie wymiany pokoleń w sektorze rolnym.</p> <p>3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie ze szczególnym naciskiem na następujący obszar:</p> <p>a/ lepsze zintegrowanie głównych producentów z łańcuchem żywnościowym poprzez systemy jakości, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów i</p>

	organizacje międzybranżowe
<p>Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach</p>	<p>5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym ze szczególnym naciskiem na następujące obszary:</p> <p>b) poprawa efektywności korzystania z energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym</p> <p>c) ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów, pozostałości i innych surowców nieżywnościowych dla celów bio gospodarki</p> <p>d) redukcja emisji podtlenku azotu i metanu z rolnictwa.</p>
<p>Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem</p>	<p>3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie ze szczególnym naciskiem na następujący obszar:</p> <p>b) wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych</p>
<p>Cel tematyczny 6 Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów</p>	<p>4. Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa, ze szczególnym naciskiem na następujące obszary:</p> <p>a) odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej i stanu europejskich krajobrazów;</p> <p>b) poprawa gospodarki wodnej;</p> <p>c) poprawa gospodarowania glebą.</p>
	<p>5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym, ze szczególnym naciskiem na następujące obszary:</p> <p>a) poprawa efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie</p> <p>e) promowanie pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i</p>

	leśnictwie.
<p>Cel tematyczny 8</p> <p>Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników</p>	<p>6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich, ze szczególnym naciskiem na następujący obszar: a) ułatwianie różnicowania działalności, zakładania nowych małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy.</p>
<p>Cel tematyczny 9</p> <p>Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem</p>	<p>6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich, ze szczególnym naciskiem na następujący obszar: b) wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.</p>
<p>Cel tematyczny 10</p> <p>Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie</p>	<p>1. ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich, ze szczególnym naciskiem na następujący obszar: c) promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnym i leśnym.</p>

2.2.2 Program dotyczący rozwoju obszarów morskich i rybackich

Celem programu jest podnoszenie konkurencyjności sektora rybołówstwa i akwakultury, ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów oraz wsparcie w zakresie wdrażania unijnego systemu kontroli, inspekcji i egzekwowania.

W ramach poszczególnych obszarów (celów) tematycznych środki z EFMR koncentrować się będą na wzroście produktywności i konkurencyjności sektora rybackiego (modernizacja i wzrost innowacyjności sektora rybackiego), wzroście jakości kapitału ludzkiego, społecznego i zatrudnienia oraz przedsiębiorczości

sektora rybackiego, ochronie środowiska i adaptacji do zmian klimatu (ochrona jakości wód).

Zintegrowana Polityka Morska (ZPM) objęta jest aktualnie tzw. zarządzaniem bezpośrednim przez KE i z tego powodu nie będzie wchodzić w zakres kompetencji umowy partnerstwa i programu operacyjnego.

Plan działania ustalany będzie przez Komisję Europejską odrębnie od ww. dokumentów, a na poziomie krajowym wdrażana będzie przez Ministerstwo Transportu Budownictwa i Gospodarki Morskiej.

Obecnie, strona Polska postuluje przeniesienie całości lub części działań w zakresie ZPM do zarządzania dzielonego - w takiej sytuacji zaistnieje konieczność uwzględnienia tego zakresu wsparcia w umowie partnerskiej.

Ostateczne przyporządkowanie priorytetów i instrumentów EFMR do celów tematycznych zostanie przedstawione na etapie przedstawienia

2.2.3 Program operacyjny dotyczący innowacyjności, badań naukowych i ich powiązań ze sferą przedsiębiorstw

Celem programu będzie pobudzenie innowacyjności w gospodarce.

Zakłada się, że cel ten będzie osiągany poprzez:

- zwiększenie nakładów prywatnych na B +R
- wsparcie przedsiębiorstw w obszarach innowacyjności
- wsparcie działalności badawczo – rozwojowej
- podniesienie jakości i interdyscyplinarności badań naukowych
- zwiększenie stopnia ich komercjalizacji oraz umiędzynarodowienia

Zakłada się finansowanie zarówno transferu technologii, badań, prac rozwojowych oraz infrastruktury B+R.

Ważnym elementem programu będą działania skierowane do przedsiębiorstw inwestujących w innowacje oraz prowadzących działalność badawczo-rozwojową. Ma być dofinansowywany cały proces powstawania innowacji od tworzenia się pomysłu, poprzez działalność B+R , prototypowanie aż po wdrażanie wyników

badan, transfer technologii oraz działalność innowacyjną na rynkach międzynarodowych. Oprócz innowacji technologicznych wsparciem objęte będą, towarzyszące im innowacje organizacyjne czy zarządzanie w przedsiębiorstwie. **Program będzie realizował 1; 3; i 4 cel tematyczny. Finansowany będzie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich**

2.2.4 Program operacyjny dotyczący gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego

Celem programu będzie wsparcie gospodarki racjonalnie i efektywnie korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku, sprzyjającej zachowaniu dziedzictwa kulturowego, spójności społecznej i terytorialnej. Planowane jest wspieranie m.in.

- **czystej i efektywnej energii** (rozwój energii ze źródeł odnawialnych);
- **ochrony środowiska**, w tym bioróżnorodność biologiczna, przeciwdziałanie zmianom klimatu, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, zapobieganie klęskom żywiołowym
- większej spójności społecznej i terytorialnej, w tym poprawa dostępności transportowej
- konkurencyjności poprzez usuwanie przeszkód w dostępie do infrastruktury sieciowej.

W ramach programu wspierane będą rozwiązania systemowe, demonstracyjne oraz interwencje o zasięgu ponadregionalnym, istotne z punktu widzenia kraju. Ponadto realizowane będą działania skierowane na kształtowanie świadomości społecznej w zakresie wyzwań zrównoważonego rozwoju.

Cel programu zostanie osiągnięty poprzez koncentrację działań w następujących obszarach: promocja efektywności energetycznej oraz odnawialnych źródeł energii, przeciwdziałanie/adaptacja do zmian klimatu oraz ochrona środowiska naturalnego i efektywne, wykorzystanie i ochrona zasobów, w tym ochrona dziedzictwa kulturowego (także rozwój nowoczesnych zasobów kultury) o znaczeniu światowym i europejskim, a także poprawa dostępności transportowej. Ponadto, w ramach programu będą realizowane działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego, tj. rozwój inteligentnych systemów dystrybucji, magazynowania i przesyłu gazu i energii elektrycznej. Realizowane będą także inwestycje w sektorze zdrowia (m.in. wsparcie Państwowego Ratownictwa Medycznego, inwestycje w ponadregionalną infrastrukturę ochrony zdrowia - w celu zapewnienia dostępu do wysokospecjalistycznych usług medycznych w odniesieniu do problemów zdrowotnych o największym wpływie na aktywność zawodową mieszkańców Polski oraz o wysokim potencjalnie innowacyjnym (aparatura wysokospecjalistyczna). **Program będzie realizował następujące cele tematyczne: 4; 5; 6;; 7; 9.** Finansowany będzie z Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz na zasadzie crossfinansingu z Europejskiego Funduszu Społecznego.

2.2.5 Program operacyjny dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego oraz dobrego rządzenia

Celem programu jest wzrost poziomu zatrudnienia oraz spójności społecznej, a także poprawa funkcjonowania administracji publicznej.

Interwencja podejmowana z poziomu krajowego koncentrować się będzie przede wszystkim na rozwiązaniach systemowych, projektach pilotażowych oraz działaniach o zasięgu ogólnokrajowym. Wzrostowi zatrudnienia służyć będą działania wspierające reformę polityki edukacyjnej - rozwiązania systemowe z zakresu edukacji i szkolnictwa wyższego, skierowane na jakość kształcenia, dostępność i jego powiązanie z gospodarką, jak również upowszechnienie uczenia się przez całe życie.

Równolegle wspierane będą działania z zakresu wzmocnienia i modernizacji instytucji działających na rynku pracy.

Pełniejszemu wykorzystaniu istniejących zasobów na rynku pracy służyć będą rozwiązania ogólnokrajowe i systemowe na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego. Uzupełniającym działaniem wspierającym zatrudnienie będzie profilaktyka zdrowotna (wtórna i pierwotna) oraz wsparcie rozwoju kadr, w tym w kontekście starzejącego się społeczeństwa.

Większa spójność społeczna zostanie osiągnięta poprzez wsparcie reform systemów i struktur w obszarze szeroko pojętej polityki społecznej, skierowane na promowanie włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa oraz rozwiązania systemowe na rzecz ekonomii społecznej.

Szczególne uwaga zostanie poświęcona rozwiązaniom systemowym zwiększającym dostępność usług medycznych (m.in. poprzez wsparcie systemu kształcenia przed i podyplomowego kadr medycznych oraz wdrażanie usprawnień zarządczych w systemie ochrony zdrowia).

Poprawie funkcjonowania administracji publicznej sprzyjać będzie wypracowanie i wdrażanie rozwiązań systemowych w kluczowych dla funkcjonowania gospodarki obszarach (w szczególności: sprawiedliwość, przedsiębiorczość, prawo własności intelektualnej, planowanie przestrzenne, itp.) w powiązaniu ze wzmacnianiem zdolności podmiotów realizujących wypracowane rozwiązania.

Nacisk zostanie położony na dalsze działania wspierające rozwój i wzmacniające rolę społeczeństwa obywatelskiego w tworzeniu i zarządzaniu politykami publicznymi a także systemowe wzmocnienie instrumentów dialogu społecznego.

Program będzie realizował cele tematyczne: 8; 9; 10; 11. Finansowany będzie przez Europejski Fundusz Społeczny.

2.2.6 Program operacyjny dotyczący rozwoju cyfrowego

Jest to nowy program, do tej pory w naszym kraju nie wdrażany. Jego głównym celem jest uczynienie z nowych technologii koła zamachowego gospodarki. Ma on za zadanie zapewnić masowy dostęp do szerokopasmowego internetu, podnieść kompetencje cyfrowe różnych grup społecznych by nie tworzyć wykluczenia cyfrowego. W ramach programu realizowane będą projekty umożliwiające rozwój

elektronicznych usług publicznych m. innymi w administracji, sądownictwie, ochronie zdrowia, kulturze. Projekty wspierające e-gospodarkę, e-integrację oraz umiejętności i kompetencje różnych grup społecznych. W programach regionalnych wspierane będą również szkolenia w zakresie ICT, które mają przyczynić się do podnoszenia kwalifikacji i szans na rynku pracy. Działania z zakresu rozwijania kompetencji cyfrowych (w tym w administracji publicznej) i e-integracji będą mogły być realizowane jako **elementy celu 9, 10,11 (z EFS) lub jako element celu tematycznego 2** (na zasadach crossfinancingu z EFS).

Program cyfryzacji realizowany będzie we wszystkich województwach. W programie cyfryzacji będzie określone w jaki sposób program odnosi się do rozwoju obszarów wiejskich.

2.2.7 Program pomocy technicznej - dotyczy polityki spójności.

Program pomocy technicznej dla polityki spójności będzie instrumentem służącym budowie potencjału instytucji odpowiedzialnych za realizację interwencji finansowanych z funduszy strukturalnych. W ramach programu realizowane będą działania, które zapewnią kompleksowe przygotowanie instytucji do wdrażania projektów oraz spójny system informacji i promocji. Wzmocniona zostanie rola pomocy technicznej jako narzędzia wspomagającego sprawne zarządzanie poszczególnymi programami operacyjnymi oraz zwiększenie efektywności instytucji w systemie wdrażania instrumentów strukturalnych. W ramach programu pomocy technicznej finansowana będzie również inicjatywa dla projektów indywidualnych, która ma na celu usprawnienie przygotowania i wdrażania projektów realizowanych w poszczególnych programach operacyjnych. W przypadku dużych projektów indywidualnych, zapewniona będzie weryfikacja i doradztwo ze strony ekspertów. Ponadto, dla kluczowych beneficjentów możliwe będzie sfinansowanie działań wspierających realizację projektu (np. audyt operacji, ewaluacja, tłumaczenie dokumentacji etc.). Pomoc techniczna będzie narzędziem finansującym także koszty koordynacji oraz zarządzania i wdrażania projektów w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Pomoc techniczna EFRROW i EFRM będzie komponentem programów poświęconych tym funduszom.

2.2.8 Program operacyjny dotyczący Polski Wschodniej – program ponadregionalny

Celem programu jest wzmocnienie rozwoju i konkurencyjności Polski Wschodniej. Programem zostanie objęte 5 województw o najniższym PKB na mieszkańca i jednym z najniższych w skali UE – warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie.

Interwencja w ramach programu skoncentruje się wokół trzech celów szczegółowych:

1. Wzmacnianie przewag konkurencyjnych wynikających z ponadregionalnych specjalizacji m.in. poprzez podnoszenie poziomu innowacyjności w wybranych specjalizacjach, w tym transfer wiedzy i komercjalizację badań,
 - działania na rzecz budowania powiązań i intensyfikacji współpracy badawczej i dydaktycznej pomiędzy ośrodkami akademickimi, ośrodkami naukowo– badawczymi, a w szczególności wsparcie projektów współpracy uczelni z Polski Wschodniej z najlepszymi ośrodkami naukowymi w Europie,
 - wzmacnianie powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami, uczelniami oraz sektorem publicznym, wzmocnienie instytucji doradztwa w zakresie zarządzania procesami innowacji; wspieranie przedsiębiorczości wynikającej z regionalnych specjalizacji (wspólne projekty związane z turystyką i promocją regionów);
2. Poprawa dostępności transportowej województw Polski Wschodniej poprzez budowę i przebudowę odcinków dróg wojewódzkich;
3. Wzmacnianie atrakcyjności inwestycyjnej i konkurencyjności wybranych miast jako kluczowych ośrodków działalności społeczno-gospodarczej o charakterze pozarolniczym oraz koncentracji miejsc pracy w makroregionie, działania wzmocniające funkcje metropolitarne, (realizacja kompleksowych programów rewitalizacji przestrzeni miejskiej, transport publiczny, budowa i przebudowa odcinków dróg).

Zakłada się, że priorytetami inwestycyjnymi wspieranymi w ramach programu polski Wschodniej będzie:

promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, budowanie sieci współpracy pomiędzy firmami, ośrodkami naukowo-badawczymi, ośrodkami akademickimi w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację.

Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług szczególnie w zakresie turystyki.

Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, **w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego.**

Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, rekultywację terenów przemysłowych i redukcję zanieczyszczenia powietrza, zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T.

Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności oraz obszarów miejskich i wiejskich komplementarnie do działań realizowanych w ramach programów operacyjnych.

2.2.9 Programy dotyczące europejskiej współpracy terytorialnej - programy ponadregionalne

Cele programów

Cele i szczegółowe priorytety poszczególnych programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT) - ze względu na ich międzynarodowy charakter i partnerstwa - są każdorazowo definiowane i wspólnie wybierane w drodze negocjacji pomiędzy państwami realizującymi dany program (przy udziale przedstawicieli KE).

W trakcie negocjacji stanowisko konsultowane jest również z partnerami samorządowymi. Niemniej jednak, ogólnym priorytetem współpracy terytorialnej będzie kształtowanie i zrównoważony rozwój przygranicznych i ponadgranicznych

obszarów funkcjonalnych powiązanych gospodarczo, społecznie (w tym kulturowo i historycznie) i komunikacyjnie oraz wzmacnianie ich spójności terytorialnej.

W ramach programów EWT, które są finansowane z EFRR, możliwy będzie wybór celów tematycznych i przypisanych im priorytetów inwestycyjnych spośród wszystkich dostępnych i wymienionych w art. 9 Rozporządzenia Ogólnego.

(art. określa 11 celów tematycznych)

Ich dobór każdorazowo będzie jednak zależeć od wspólnych ustaleń poczynionych przez państwa członkowskie zaangażowane w dany program.

Niemniej jednak, można wskazać, że działania przyszłych programów współpracy terytorialnej będą wspierać rozwój gospodarczo-społeczny danego geograficznego obszaru poprzez m.in. wymianę knowhow oraz promowanie gospodarki opartej na wiedzy i działaniach innowacyjnych, inwestowanie w kapitał ludzki (działania people-to-people), ochronę środowiska naturalnego, wykorzystanie potencjału turystycznego, wspólne działania edukacyjne oraz kulturalne dla celów rozwojowych, współpracę instytucjonalną i wymianę doświadczeń.

Priorytetem będą również działania zmierzające do poprawy konkurencyjności obszarów na których realizowane są programy (np. poprzez wspieranie MŚP, współpracę w ramach tzw. potrójnej helisy (ang. triple helix) - przedsiębiorcy, ośrodki naukowe badawcze oraz władze publiczne).

Z uwagi na wciąż istniejące potrzeby rozwoju przygranicznej sieci komunikacyjnej i usuwania wąskich gardeł w transporcie, wspierane będą także działania z zakresu rozwoju transgranicznej infrastruktury lokalnej.

Dodatkowo, we wszystkich programach transgranicznych EWT oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (EIS) istnieje duża potrzeba wspierania małych projektów promujących i ułatwiających kontakty społeczności lokalnych w zakresie m.in. wspólnego dziedzictwa kulturowego, nauki oraz mniejszości narodowych.

Planowanych jest wariantowo 8-9 programów EWT i 2 programy EIS, zgodnie z poniższym zestawieniem:

Tabela 4. Zestawienie programów EWT współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzynarodowej oraz EIS

Współpraca transgraniczna	
Granica północna	Program Południowy Bałtyk
Granica zachodnia	wariant I.: jeden program na granicy polsko-niemieckiej
	wariant II.: dwa programy na granicy polsko-niemieckiej, tj.: a) północny (z udziałem obszarów NUTS 3 bezpośrednio przylegających do granicy województw zachodniopomorskiego i lubuskiego oraz Meklemburgii i Brandenburgii); b) południowy (z udziałem obszarów NUTS 3 bezpośrednio przylegających do granicy województw lubuskiego i dolnośląskiego oraz Brandenburgii i Saksonii).
Granica południowa	Program Polska – Czechy
	Program Polska – Słowacja
granica wschodnia, w tym programy Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa	program Polska-Białoruś-Ukraina
	program Polska-Rosja (Obwód Kaliningradzki)
	program Polska-Litwa
Współpraca transnarodowa	Program Region Morza Bałtyckiego
	Program dla Europy Środkowej
współpraca międzynarodowa	Program INTERREG V C

2.2. 10 Regionalne programy operacyjne (RPO)

Cele programów

Celem regionalnych programów operacyjnych będzie zwiększenie konkurencyjności regionów oraz poprawa jakości życia ich mieszkańców poprzez wykorzystywanie potencjałów regionalnych i skoncentrowane niwelowanie barier rozwojowych, w oparciu o strategię rozwoju województw, z naciskiem na regionalne strategię inteligentnej specjalizacji.

Wybór przedsięwzięć będzie podyktowany stopniem przyczyniania się do osiągnięcia celów wykorzystania środków UE dotyczących: wsparcia dla zwiększania konkurencyjności gospodarki oraz poprawy spójności społecznej i terytorialnej.

Na poziomie regionalnym nacisk będzie położony przede wszystkim na wspieranie przedsiębiorczości (cel tematyczny 3.) wynikającej z regionalnych specjalizacji.

Na tym poziomie będzie również realizowana przeważająca część interwencji na rzecz edukacji (cel tematyczny 10.), zatrudnienia (cel tematyczny 8.) i włączenia społecznego (cel tematyczny 9.). We wskazanych obszarach na poziomie krajowym będą wdrażane jedynie rozwiązania systemowe oraz projekty o zasięgu krajowym.

Interwencje w ramach RPO muszą nawiązywać do wypracowanych na poziomie krajowym rozwiązań, realizując tym samym wybrane aspekty reform w zakresie edukacji, zatrudnienia czy polityki społecznej.

W zakresie upowszechnienia technologii TIK (cel tematyczny 2.), infrastruktury ochrony środowiska (cel tematyczny 5. i 6.), energetyki (cel tematyczny 4.) oraz transportu (cel tematyczny 7), podejmowane na poziomie regionalnym działania będą uzupełniały działania programowane na poziomie krajowym.

RPO nie będą obejmować celu tematycznego dotyczącego zdolności instytucjonalnej (cel 11), działania w tym zakresie będą realizowane z poziomu krajowego.

W związku z powyższym na poziom regionalny przeznaczonych będzie ok. 75% środków EFS oraz ok. 55% środków EFRR.

Ze względu na stosunkowo szeroki zakres tematyczny programów regionalnych, zapewnienie komplementarności oraz koordynacja z programami krajowymi będzie następować na poziomie zarówno strategicznym jak i implementacyjnym.

Dotyczy to w szczególności tych typów działań, które ze względu na swój zasięg lub znaczenie będą realizowane także z poziomu krajowego.

Na etapie programowania dotyczy to podziału interwencji kraj-region oraz określenia relacji z programem dla Polski wschodniej, a także programami europejskiej współpracy terytorialnej, zaś na poziomie wdrażania dotyczy komplementarności i synchronizacji działań wszystkich programów, w tym programu na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Ma to również kluczowe znaczenie dla zintegrowanego podejścia terytorialnego (szczególnie jeśli chodzi o rozwój miast i rozwój obszarów wiejskich).

Koordinacja z działaniami na poziomie krajowym będzie zapewniona poprzez **kontrakt terytorialny.**

Tabela 5. HARMONOGRAM PRZYGOTOWANIA DOKUMENTÓW ZWIĄZNYCH Z PERSPEKTYWĄ FINANSOWĄ UE NA LATA 2014 - 2020⁸

lp.	proces	2012 r.			2013 r.				2014 r.
		II kw.	III. kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I – II kw.
1.	Przygotowanie Systemu Programowania wdrażania	maj 2012 r. – czerwiec 2014 r.							
2.	Przygotowanie umowy partnerstwa	maj 2012 r. – listopad 2013 r.							
3.	Przedłożenie umowy partnerstwa do akceptacji Rządowi							Listopad 2013	
4.	Prace nad programami operacyjnymi					Luty 2013 r. – listopad 2013 r.			
5.	Przedłożenie projektów programów operacyjnych Rządowi							Grudzień 2013 r.	
6.	Przygotowanie ram prawnych na lata 2014 - 2020	kwiecień 2012 r. – marzec 2014 r.							
7.	Rozpoczęcie negocjacji Umowy Partnerstwa z KE								

⁸ Założenia Umowy Partnerstwa

3. Podsumowanie

Nowa perspektywa programowo - finansowa będzie dla Unii Europejskiej i dla Polski dużym wyzwaniem. Wyznaczono bardzo ambitne cele i priorytety oraz konkretne wskaźniki do osiągnięcia. Analizowane dokumenty wskazują na dyscyplinowanie procesów wdrażania na wszystkich etapach. Świadczy o tym zarówno wprowadzenie warunkowości ex ante czyli konieczność spełnienia unijnych warunków wstępnych zanim zostanie rozpoczęte wdrażanie funduszy, makrowarunkowość - zaostrenie przepisów związanych z zarządzaniem finansowym, jak i wprowadzenie rezerwy na wykonanie (warunkowość ex post), która zostanie uruchomiona w 2019 roku na podstawie postępu w realizacji celów przyjętych programów.

W nowej perspektywie finansowej wprowadza się wymóg przeznaczania określonych środków finansowych na poszczególne obszary tematyczne. tzw. ring fencing, który jest powiązany ze wskaźnikami strategii Europa 2020.

Dla krajów członkowskich oznacza to ograniczenia w podejmowaniu decyzji o wyborze obszarów wsparcia.

Nowym elementem jest zobowiązanie funduszy Wspólnych Ram Strategicznych **do finansowania** w ramach trzech najważniejszych polityk UE: Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybackiej **11 celów tematycznych** strategii Europa 2020 i osiągnięcia przyjętych na nowy okres programowania wskaźników.

Wprowadza się Umowę Partnerstwa. Integralną częścią Umowy Partnerstwa będą opracowane zgodnie z określonymi zasadami programy operacyjne.

W Polsce prace nad przygotowaniem „Umowy Partnerstwa” są w toku. Można wyróżnić co najmniej dwa etapy prac nad Umową Partnerstwa.

Etap pierwszy to przygotowanie i przyjęcie przez Radę Ministrów „Założeń Umowy Partnerstwa”, co miało miejsce w dniu **15 stycznia 2013 roku**. „Założenia Umowy Partnerstwa” są ważnym dokumentem, ponieważ na ich podstawie trwać będą dalsze prace nad „Umową Partnerstwa”, a także posłużą do przygotowania programów operacyjnych. Etap drugi to przyjęcie przez Radę Ministrów „Umowy Partnerstwa” jako dokumentu negocjacyjnego z KE.

Dużą wagę przywiązuje się do terytorialności. Mówi się o tzw. „pogłębionej terytorialności”.

W latach 2014 – 2020 w Polsce będzie realizowanych 8 programów operacyjnych finansowanych z funduszy WRS oraz programy EWT (Europejskiej Współpracy Terytorialnej). Na poziomie regionalnym zaś, podobnie jak obecnie realizowanych będzie 16 regionalnych programów operacyjnych. Dla wszystkich programów zakłada się większą integrację, odejście od sektorowości m.in. poprzez łączenie wsparcia, także takich które są finansowane z różnych funduszy (wielofunduszowość).

Nowy okres programowo-finansowy będzie trudniejszy od obecnego, szczególnie na poziomie wdrażania. Będzie wymagał od pracowników Instytucji Wdrażających i beneficjentów nowej wiedzy, nowych kompetencji. Dodatkową trudnością jest czas. Realizacja przedstawionego harmonogramu w dużej mierze zależy od przyjęcia na szczeblu UE podstawowych aktów prawnych.

Dla Polski to okres szczególnie ważny. Nasz kraj otrzymał więcej środków na wsparcie ważnych procesów rozwojowych niż w obecnym okresie (2007 – 2013), które powinny być dobrze wykorzystane.

Opracowano w CDR O/Kraków

Spis tabel

- tabela 1. Zestawienie ring fencingów i wskaźników Europa 2020
- tabela 2. Propozycje wskaźników dla celów tematycznych dla Polski.
- tabela 3. Cele tematyczne Strategii Europa 2020 a priorytety rozwoju obszarów wiejskich
- tabela 4. Zestawienie programów EWT współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzynarodowej oraz EIS
- tabela 5. Harmonogram przygotowania dokumentów związanych z perspektywą finansową UE na lata 2014 - 2020

Bibliografia

1. Programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020 – Założenia Umowy
2. Partnerstwa; przyjęte przez Radę Ministrów w dniu 15 stycznia 2013
3. roku; MRR;
4. Programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020 – uwarunkowania
5. strategiczne; Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej;
6. Lista najważniejszych zmian w pakiecie legislacyjnym polityki spójności na
7. lata 2014 – 2020; wydawca Ministerstwo Rozwoju Regionalnego;
8. Założenia Umowy Partnerstwa - wydawca Ministerstwo Rozwoju
9. Regionalnego;
10. Wstępny zarys; Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020;
- 16 kwietnia 2013 r. wersja 1.0
11. WPR do 2020 roku – propozycje ustawodawcze Komisji;

Spis rysunków

1. rys.1 Zasady programowania środków UE na lata 2014 – 2020
2. rys.2 Umowa partnerska w systemie europejskich i krajowych dokumentów strategicznych
3. rys.3 Powiązanie Umowy Partnerstwa z programami operacyjnymi

Strony internetowe:

WWW.minrol.gov.pl

WWW.mrr.gov.pl

Akty prawne

1. Komunikat Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego
2. Pakiet legislacyjny - projekty
3. Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1083/2006. (SEC(2011)1141 final)
4. Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) COM (210) 672 wersja ostateczna z 18.11.2010